

Buitenland.

Oostenrijk. De verstrooide Evangelische en Gereformeerde kerken in Hongarije.

In Hongarije vindt men nog enkele kleine Gereformeerde kerken, die, schoon klein aan kracht, zich toch trots een lange tegenstand hebben staande gehouden tot dezen dag. Eertijds bloeide de Lutherische en de Calvinistische reformatie zeer in dit land. Reeds voor de hervorming tot stand kwam vonden in Hongarije Christenen, die zich niet bogen voor de Roomsche hiërarchie. Men vond er Waldenzen en ook volgers van Johannes Huss; nog heden ten dage ziet men aan de muren van sommige Hongaarsche kerken, keiken afgebeeld, ten teken dat zij door volgers van Huss werden gebouwd, welke toch deze eigenaardigheid hadden, dat zij in tegenstelling met de Roomsche gesinden het Avondmaal onder twee gestalten, nl. brood en wijn gebruikten. Met blijdschap werd daarom het licht begroet dat de Wittenberg opging, welks stralen eerst op Opper-Hongarije vielen, waar Sakkers, die in de landstreek Zips zich hadden neergeset, het verkeer met Duitsland levendig hielden. Saksische kooplieden in Hongarije woonachtig, bezochten de Leipziger mis, hunne zonen bezochten de Duitse hogescholen en zoo brachten zij het eerst de zuivere leer naar Hongarije.

Matthias Biro Dévay werd de reformator van Hongarije. Als priester der Roomsche kerk werd hij gewonnen voor de Evangelische waarheid en zijn lust om daarin dieper te worden ingeleid, dreef hem naar Wittenberg, waar hij anderhalf jaar bij Luther inwoonde. Naar zijn vaderland teruggekeerd, werd hij tot predikant te Ofen of Pesth geroepen en vestigde de aandacht op zich door zijne geschriften „Van den slaap der heiligen“ en „Evangelische voorlezen“. Later werd hij naar Kaschau beroepen, en van daar uit arbeidde hij met kracht, door woord en schrift voor de reformatie van Hongarije. Koning Ferdinand liet hem naar Weenen voeren om hem te bewegen zijn arbeid te staken. Doch hoeveel moeite bisschop Fiser ook aanwendde, om hem weder tot Rome over te halen, het was alles te vergeefs; eindelijk liet de koning hem weder naar Pesth terugkeeren. Maar daarna beval de koning van Hongarije hem aldaar in de gevangenis te werpen. In zijn kerk was hij het middel tot bekeering van zijn medegevangenen; een beambte van het hof en daardoor werd des konings hart vermurwd, zoodat hij weder op vrije voeten gesteld werd. Steeds arbeidde hij met kracht aan de reformatie van zijn land. Tot groot leedwezen van Luther openbaarde zich Dévay steeds meer als een volgeling van Calvin, zoodat op de Hongaarsche reformatie een Gereformeerd stempel gedrukt werd.

Maar de Jesuïeten konden het niet dulden, dat de Gereformeerde kerk in Kaschau bloeide. Zij wisten te bewerken dat met geweld den Gereformeerden hunne kerk werd afgenomen. Eenige Kaschauer burgers begaven zich naar Rudolph II om hem te zoeken, doch zij werden niet eenmaal tot den koning toegelaten. Gesteund door den koning, die als een getrouwe zoon der Jesuïeten zijne soldaten ter beschikking stelde om eene tegereformatie in het leven te roepen, werden zelfs in de afgelegenste dorpen alle kerken van de Gereformeerden afgenomen om er den Roomschen eredienst in uit te oefenen. Toch is het niet kunnen gelukken om Gereformeerden en Lutherischen geheel te doen verdwijnen.

Aan den voet van het Karpathen-gebergte breidt zich de Zips uit. Ook daar zijn nog overblijfselen van de Lutherische en Gereformeerde kerken, die er eenmaal zoo bloeiden. De voornaamste stad der vlakke is Leutschau. Tot middel om deze plaats tot reformatie te doen komen gebruikte de Heere Joh. Henkel, die biechtvader van koning Maria was, gemalin van den lichtzinnigen en zedeloosen koning van Hongarije, Lodewijk II. Hij was ook het middel om de koning voor de reformatie te winnen; Maria was nog wel eene zuster van Karel V! Het is opmerkelijk dat zoodat Karel's moeder als zijne zuster in de reformatie der kerk leefden.

Weldra was er reeds voor 1524 te Leutschau een bloeiende Lutherische kerk; doch aartsbischop Ladislaus Szalkai wist een beveling in de Hongaarsche wetten op te doen nemen, waarbij den koning werd opgedragen om alle aanhangers van Luther als openbare vijanden van de magd Maria met onthoofding en verbodverklaring hunner goederen te straffen. Als eerste martelaar voor de reformatie viel de boekhandelaar Georg; hij werd levend te Pesth verbrand. De vervolging had zeker grotere afmetingen aangenomen, indien niet de Turken in het land waren gevallen om een einde te maken aan den bloei van Hongarije.

Van Leutschau ging de eerste student naar Wittenberg; hem volgden scharen van jongelingen en mannen, die, in hun vaderland teruggekeerd, op den kansel of op den kathedraal leerden van het zuivere Evangelie. Ook de adel van Hongarije ging tot de reformatie over, door den invloed van het geslacht der Thurzo's, voornamelijk door dien van Alex. Thurzo, die om den geloofs wille alle hooge ambten er aan gaf. Toen het later verboden werd evangelische predikanten te worden, gingen desmettenstaande jonge Hongaarsche edellieden in de Godgeleerdheid studeren.

De reformatie kreeg in Hongarije de overhand; de adel en de steden gingen haast zonder uitzondering tot de Lutherische leer over. In de Zips hielden de Roomschen en Lutherischen gemeenschappelijk vergaderingen, om beurtelings „Seniores“ te kiezen; de Rijksdag zelf was geheel Protestantisch, alle ambten waren in handen van de Evangelischen.

Alles werd echter anders toen de Jesuïeten het land binnen kwamen. Zekeren dag verscheen „Martin Petho“, aartsbischop van Kolosca, met graaf Christoph Thurzo, die van de Lutherische leer afvallig geworden was, voor de poorten van Leutschau, om het Evangelie uit te roeien; maar de burgers verdreven hen met steenen. Toch bleef men de Evangelischen vervolgen, maar eindelijk in het jaar 1605 erkende men op den Landdag te Pressburg, dat de Evangelischen of Lutherischen en Gereformeerden met de Roomschen gelijke rechten hadden. Later verbiedende keizer Ferdinand dit besluit niet, zeggende dat hij liever een verwoest, dan een door den paus verdoemd rijk had.

Voor de macht van den keizer en die der Jesuïeten bezweken de Leutschauer. De kerken werden hen ontnomen, de mis overal ingevoerd. Terwijl vroeger Leutschau eene groote Slavische en Duitse gemeente had met onderscheidene predikanten, liet ten huidige dage de Evangelische gemeente aldaar slechts 1700 zielen, welke gediend wordt door één predikant, die in drie talen het Evangelie moet verkondigen, nl. in de Duitse, Hongaarsche en Slavische taal.

Ook te Biesdorf, eene te voren bloeiende stad, vindt men eene kleine Evangelische gemeente, waarvan de leden zoo arm zijn, dat zij zonder de hulp van de Gustaaf-Adolf-vereeniging niet zou kunnen blijven bestaan. Men vindt er haast geen huis meer van steen; het bedehuis der gemeente kan men alleen kennen doordat een klein kruis op het dak staat.

Evenals Leutschau heeft Kesmark van de tegen-reformatie der Jesuïeten nameelooze te lijden gehad. Het is de geboorte plaats van de drie laatste Evangelische martelaren van Hongarije: Jakob Kray, Martin Lanyi en Sebastian Toppercz. Toen generaal Heister in 1710 de stad ingenomen had, liet hij dit drietal getuigen des Heeren gevangenen nemen en ter dood veroordeelen. Wel kregen zij genade van den keizer, maar hij die de tijd van Kesmark moest overbrengen kwam opzettelijk te laat aan.

Nog ten huidige dagen is er te Kesmark een kerk te zien, die getuigt van de overtuiging der Evangelischen en van het fanatisme der Roomschen. Toen Heister de stad ingenomen had, werden alle kerken aan de Evangelischen ontnomen; te gelijk werd het strenge bevel uitgevaardigd geen steenen kerk voor de verkondiging der zuivere leer te bouwen, en ook geen fundament voor een bedehuis te leggen. Men besloot toen een kerk van hout te bouwen, waartoe gaven uit Zweden en Duitsland gezonden werden.

Wijl veelvuldig in de verstrooide kerken van Hongarije de middelen ontbreken om herders en leeraars te onderhouden, zoo heeft men behulpzels aangesteld, die den eigenaardigen naam van „Leviëten“ dragen. Deze Leviëten geven onderwijs aan de jeugd en gaan tevens bij de godsdiensttoefeningen voor.

Schmecken is een plaatsje dat in de laatste jaren tot eene belangrijke badplaats geworden is. Met hulp van de Gustaaf-Adolf vereeniging is daar eenige jaren geleden een bedehuis verzeen, plaats biedend aan 100 personen.

Door Kinderen.

Vergeten en onthouden.

Dat iemand door die twee tegelijk vooruit komt ligt niet zoo voor de hand. Hoe het kan wil ik u vertellen of liever den schoolmeester navertellen, die 't zelf ondervonden heeft. Die meester dan heette in zijn jeugd — en ook later — Pieter K., met dit onderscheid, dat men hem toen hij jong was veelal bij zijn eerste en later meer bij zijn tweede naam noemde, en dan nog met „meester“ of „mijnheer“ er voor.

Dat Piet het echter ooit zoo ver brengen zou, dacht in zijn jeugd zeker niemand. Hij was de zoon van een armen landbouwer en moest zelfs dikwijls de school verzuimen om in den moestuin te helpen, de geit te laten weiden en al zulke karweitjes te doen. Toch hadden zijn ouders graag, dat hij wat leerde, vooral ook uit Gods Woord, en zij hielden hem dan ook zoo weinig mogelijk thuis.

Op het dorp, waar Piet een half uur van daar woonde, was in zijn jeugd geen predikant; slechts nu en dan werd er gepredikt en daarom hield, als er geen kerk was, een oude vrome boer, een man, die bij het hemelsche ook het aardse goed bezat, in zijn schuur een samenkomst met allen, die wilden komen. Dan sprak hij over een deel van des Heeren Woord en het was er altijd vol. Ook Piet ging dan trouw mee gelijk als andere kinderen.

De meeste bezoekers van de schuur waren armen. Te nauwerood bezaten zij een Bijbel of een kerkboek, zoodat als vader en moeder die gebruikten er voor de kinderen geen overschoot. Dat speet den ouden boer. Al begonnen zijn oogen donker te worden, hij zag door zijn bril toch wel dat de kinderen geen kerkboek hadden en dus onder 't zingen meest zaten rond te kijken. Dat gaat niet, dacht hij terecht. Hij liet een aantal kerkboeken komen en deelde die aan de kinderen uit, mits zij hen dan ook trouw mee wilden brengen.

De nu volgende keeren lette de voorganger goed op of de boeken ook werden meegebracht. En hij bemerkte dat allen trouw hun plicht deden, behalve een. Dat was Piet: die zocht nooit het genoemde vers op en had dus zeter geen boek bij zich.

Op zekeren avond, toen Piet na de samenkomst met zijn ouders weer heen zou gaan, riep de boer hem en sprak:

„Hoe komt het toch, vriend, dat gij nooit meezingt? Ik heb nu toch gezorgd dat allen boeken hebben.“

„Ik zing altijd mee“, antwoordde Piet, „vraag ik het maar aan moeder.“

„Maar ik zie u toch nooit een vers opzoeken. Gij laat toch zeker het boek altijd thuis.“

„Och, omdat ik de versen al ken“, sprak de jongen.

„Dus, ge zingt toch mee?“ ging de boer voort. „Nu, ik kan dat zoover niet zien. Maar gij zegt dat ge de versen al te maal kent. Dat wil ik wel eens hooren.“

Nu noemde de voorganger eenige versen op, en Piet gaf die zonder haperen weer, zoo goed als ze stonden in het kerkboek. Toen noemde de boer er eenige die nog al moeilijk waren, zoodat b. v. van Ps. 90 en 138 en dergelijke. Maar dat ging ook best, zoodat de oude man eindelijk verbaasd uitriep:

„Kent gij ze dan allemaal?“

„Neen“, sprak Piet, „maar wel vele.“

„En hoe hebt ge die geleerd?“

„Och“, was 't antwoord, „'s avonds thuis of als ik met de geit uit moet. Dan heb ik toch haast niets te doen, en dan lig ik zoo maar een beetje te lezen. En omdat ik haast al de Psalmen die we zingen, ken, vergeet ik meest het boek niet te nemen.“

De landman vond dat zeer mooi en zei tot Piet:

„Nu, dan kunt gij ook gerust uw boek thuis laten, en omdat ge zooveel van lezen houdt, moogt ge bij mij eens een paar boeken komen uitoekomen, om te lezen.“

Of Piet ook lijf was. Het eerst kreeg hij een boek dat zelfs vele deelen had en dat misschien sommige jonge lezers ook wel kennen. Het heet „Catechismus der natuur“, door Ds. Martinet en bevat veel wetenswaardige en mooie dingen.

De boer had er schik in, dat Piet bij al zijn werk nog tijd en lust vond om zooveel te lezen en te onderzoeken. Hij sprak er over met den schoolmeester en deze nam op zich om, als de landman de kosten betaalde — want de onderwijzer was ook niet rijk en had zelf veel kinderen — Piet op te leiden tot schoolmeester. En de Heere, die den jongen goede gaven had geschonken, zeggende dien arbeid. Zoo is er van den armen boerenjongen een flinke onderwijzer gegroeid, die door vergeten en onthouden den man vond die voor hem zorgde, en die in des Heeren hand voor den knaap ten zegen werd.

AAN VRAGERS.

Twee vragen kunnen we, omdat ze van dezelfde soort zijn, gevoelig bij elkaar nemen. De eerste is: Wat beteekent het als men zegt: Er is daar van alles te kust en te keur te krijgen.

Hierbij dienen we op te merken, dat die t in het woord kust hier niet behoort, maar een aanhangsel is, dat ons volk gaarne achter een sluitklank plaatst, b. v. rakkert, hikkert, kast, rijft, in al die woorden is een t te veel; doch bij de laatste twee is zij nu al geheel in 't gebruik opgenomen. Ja een kust beteekent nu al wat anders dan een kust. Onze voorouders zeiden terecht *reis of reis* en niet *rijst*, voor het bekende voedsel. Vader Cats vermaant zelfs de gasten:

„En schraapt nooit suiker van de reys“. Kust moet dus de t verliezen en wat dan overblijft is niet dan een andere spelling of uitspraak van *keus*. U en eu wisselen meer b. v. *veulen*, *vullen*.

Er staat dus eigenlijk „te keus en te keur“, tweemaal 't zelfde; om recht te doen begrijpen dat men maar te kiezen heeft.

Ook uit verwisseling van letters is de tweede vraag op te lossen, of men moet zeggen op iemand „lenen“ of wel „leunen“. (In vele Bijbels vindt men nog *leuen*).

Eigenlijk kan men allebei zeggen. E en en zijn wisselklanken, b. v.:

veel — veul.
spelen — speulen.
bezem — beuzem.
stenen — steunen (kermen).

Nu is in sommige gevallen de e, bij andere de en meest in gebruik; of liever, geldt voor 't meest „futoenlijk“, schoon dat kwalijk te bewijzen is. *Speulen* klinkt plat, zeggen veel menschen, die toch zelf weer zeggen: hij ligt te *steunen* van de pijn.

Nu is *leunen* veel meer gebruikelijk dan *lenen*, en in elk geval verkiestelijk, omdat *lenen* ook nog, op 't gehoor af, een andere beteekenis heeft. Doch daar dit eerste „lenen“ zoo zeldzaam wordt gebruikt, is het plechtiger, en kan men zeer goed zeggen: hij leunde op den Heere, die zijn steun en sterkte was. Doch de beteekenis is in elk geval dezelfde.

J. M. te App. We hopen weldra op uw vragen te antwoorden.

HOOGENBIJK.

Gereformeerde Gezindheid.

Ked. Geret. Kerken.

TWERTALLEN: Loosduinen, D. Bakker te Apol door c. a. en H. J. Reijl te Amstelveen. — Oudshoorn (alphen). P. N. Kruiswijk te Hoogeveen en G. Ringnalda te Utrecht.

BERGOPEN: Werendam, T. H. Woudstra te Masslooze. — Zuidland, J. H. M. G. Wolf te Seroerskerke. — Kralingen, C. W. E. Ploos van Amstel te Gerkelooze.

BERGOPEN: Oostermid, E. T. Ploos van Amstel, cand. te Kampen. — Binschede, C. J. van Binsbergen, cand. van de V. U.

BERGAKT: Middelburg, J. H. P. Gangel te Aalten.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

DRENTHE: Gersloover, A. J. de Bruin te Nieuw, C. G. Dekkers te Oldekerk en K. M. R. Veldman te Arum.

BERGOPEN: Schiedam, F. ten Hoor te Franeker. — Paerboom (Noord-Amstel), A. de Vlieg te Hallweg. — Gersloover, K. M. R. Veldman te Arum. — Marum (Fr.), Kool te Wirdum.

ANGELKOMEN: Iersede, O. Hardmans te Ferwerd.

BERGAKT: Katwijk aan Zee, H. J. Kouwenhoven te Zaandijk. — Nieuwe-Loosdrecht en Palslaik (Noord-Amstel) M. Die te Leekens.

Synodale Genootschapskerk.

BERGOPEN: Gouda, Gouw en Olingawier, W. A. Mac Pherson te Tjerkgaast c. a. — Utwijk, W. Magendana, cand. — Sijzendaal (Zeeland), C. H. Kulper te Houten. — Hemelum en Bakhuizen, H. Gerbrandij te Oostereze en Echten. — Sassenheim, H. M. van Nes te Woudenberg. — Loenen (op de Veluwe), C. R. Leijveld te Schoonebeek. — Rozenburg, J. H. Willebrand te Oude en Nieuwe-Wetering. — Echeld, K. Havinga te Zaltb. — Kockengen, P. C. A. Hallman te Koudekerke (Zeeland). — Woudsend, H. Gerbrandij te Oostereze en Echten.

ANGELKOMEN: Beertum, A. Wijn te Britsum.

BERGAKT: Akkooi, C. H. Kulper te Houten. — Bruchem c. a., J. F. de Klerk te Amelide c. a. — Bruijse, B. J. van Heijningen te Kesteren. — Aalten, C. van Dis te Silvolde. — Gouda, J. G.

Dekking te Jaarsveld. — Hedel, J. W. H. Kalkman te Alfen aan den Rijn. — St. Annaland, K. v. d. Werflhorst te Mastenbroek. — Bunschoten, A. ten Have te Polbroek.

Onder vriendelijke dankbetuiging aan zoovele geabonneerden, die mij de verschuldigde abonnementsgelden over het afgeloopen kwartaal toezonden, neem ik de vrijheid, hen, die dit nog niet deden, nogmaals aan mijn verzoek te herinneren, om zulks alsnog vóór of op den 22sten dezer te doen.

De abonnementsprijs is voor „De Heraut“ f 1.20 per kwartaal.

Op ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan terstond bericht gezonden, dat tevens tot quantitie strekt.

J. A. WORMSER.

Amsterdam, Juli 1891.

Advertentie.

Door Gods goedheid voorspoedig bevalen van eene welgeschapen DOCHTER.

C. VAN LUMMEL-NIJMAN.

C. W. J. VAN LUMMEL.

Delft, 11 Juli 1891.

In deze week trof onze gemeente een droevige slag, doordat den Heere van leven en dood behaagd heeft om een onzer broeders,

THOMAS BRIENNISSE,

diaken en scriba van de Ned. Gereform. gemeente, in den ouderdom van 55 jaar en 10 maanden, op den onverwachten van onze zijde weg te nemen.

In hem verlieft zijn echgenoot en kinderen een dierbare man en zorgvuldige vader en wij een ijverige voorstander en medestrijder der Waarheid, die in zijn leven heeft betoond een vriend en metgezel te zijn van allen die den Heere vreezen. Daar wij niet behoeven te treuren als degenen die geen hopen hebben, lenigt dit onze smart.

De Kerkeraad der Ned. Ger. gemeente te Ophemden.

Ophemden, 16 Juli 1891.

TE HUUR.

Een net gemeubelde Voorkamer met aparte slaapplek. Zeer billijke conditiën. Nassaukade bij Haarlemmerpoort No. 29, 3de Bovenhuis. (902)

SERAPHINE-ORGEL.

met 3 registers TE KOOP AANGEBODEN voor 50 Gld., bij M. SPIERING, te Dordrecht.

Heden verschijnt bij GEBR. HUGÉ, Uitgevers, Rotterdam, de 1ste afl. van het belangrijke werk:

CATECHISATIE.

DAT IS Een grondige en eenvoudige onderwijzing over de leer der Christelijken Catechismus, DOOR

CORNELIUS POUEROIJEN,

in leven Dienaar des Goddelijken Woords op 't Hof te Crèvecoeur.

Geheel onveranderde uitgave naar de 4de druk van 1663, die nagezien is door

GISBERTUS VOETIUS (1).

Opnieuw bij ons publiek ingeleid en van aantekeningen voorzien door

Dr. A. KUYPER.

Compleet in 16 afleveringen in klein 8°, form. van 80 bladz. à 35 Cent de aflevering. Om de drie weken zal er een af. verzonden worden. Prospectussen met inleiding op aanvraag verkrijgbaar.

(1) Zie Prospectus.

Orgelhandel.

G. A. GOLDSCHMEDING, Warmoesstraat 141, Amsterdam. Groote en fijne sortering, billijke prijzen, voordelige conditiën, volledige garantie.

Bij J. A. WORMSER te Amsterdam is ter perse: een nieuwe (derde) door den auteur herziene druk van

ONS PROGRAM

DOOR

Dr. A. Kuyper.

Ingenaaft f 3.60. In stempelbaad f 4.50.

Sedert enkele weken is „ONS PROGRAM“ geheel uitverkocht. Het werk is derhalve dadelijk weder ter perse gelegd. Binnen twee maanden zal het opnieuw verkrijgbaar zijn, in uitvoering geheel gelijk aan den vorigen druk.

Teneinde het voor iederen belan stellende in den lande mogelijk en gemakkelijk te maken zich dit standaardwerk aan te schaffen, zal het tevens verschijnen in TWALF AFLEVERINGEN, elk van 2 à 3 vel druks, a f 0.30 de aflevering. Tegen het einde des jaars zal deze uitgave compleet zijn.

P. VAN EIJK,

FIRMA JOHANNES KRAMER & Co.,

Dam 15-17, Amsterdam.

Kopen en verkoopen EFFECTEN, vreemde COUPONS enz. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIËN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO met rentevergoeding van 2½ pCt. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARM OESSTRAAT 106 AMSTERDAM.

Werken van Dr. A. KUYPER.

Het werk van den Heiligen Geest.

Deel I. Voor de kerk in haar geheel; Deel II en III. Voor de enkele personen. In fraaie stempelband f 8.90; ingenaaft f 7.50.

Afsondelijke deelen zijn niet verkrijgbaar.

Dagen van Goede Boodschap.

I. In den Kerstnacht. II. De Paaschmorgen. III. Op den Pinksterdag. IV. Oud- en Nieuwjaar. Prijs van de geheele serie in vier fraaie stempelbanden f 5.60; in vier deelen ingenaaft f 3.60. Elk deel is op zichzelf compleet en verkrijgbaar, geb. à f 1.75, ing. à f 1.20.

Gomer voor den Sabbath.

Meditation over en voor den Sabbath. Prijs f 1.90; in stempelband f 2.40.

Uit het Woord. Bijbelstudien.

Eerste serie, deel II. Tweede serie, deelen I, II, III. Prijs per deel f 3.40. Gebonden f 3.90. Deel I en II van de Eerste Serie zijn uitverkocht.

De drie Formulieren van Eenigheid.

voor kerkelijk en huuselijk gebruik, benevens het Kort Begrip der Christelijke Religie, uitgegeven door de Predikanten C. A. RENIER en B. VAN SCHELVEN, Zeeuwse Vijftiende. Prijs gecarotteerd f 0.40; 25 ex. f 0.50; 50 ex. f 1.18. In rood linnen stempelband f 0.90. Dezelfde uitgave met wit papier voor handteekeningen f 1.25.

De Vleeschwording des Woords.

Prijs f 1.90 Gebonden f 2.40.

De twaalf Patriarchen.

Bijbelsche Karakterstadiën. Prijs net ingebonden f 1.—, ingenaaft f 0.75.

Het Calvinisme.

oorsprong en waarborg onzer Constitutioneel vrijheden f 0.90.

Het Calvinisme en de Kunst.

REDE bij de overdracht van het Rectoraat der Vrije Universiteit, op 20 October 1888. Prijs f 0.90.

Tractaat

van de Reformatie der Kerken.

Aan de zonen der Reformatie hier te lande aangeboden op Luthers vierde eeuwfeest. Prijs f 2.50.

Amsterdam. J. A. WORMSER.

Vrije Universiteit.

Zeker is een der belangrijkste punten, welke op onze jongste algemeene vergadering behandeld zijn, de vraag, of het raadzaam was, al dan niet, *reeds nu* pogingen aan te wenden, ten einde aan onze Universiteit een leerstoel in de psychiatrie (heilkunde der ziel) te verbinden. Gelijc de vrienden weten, is deze vraag door den inleider, prof. Kuyper, bevestigend beantwoord, en heeft de vergadering zich met deze gedachte vereenigd. Aan Directeuren is alzoo thans door de algemeene vergadering een allereerstingst last opgedragen, waarvan zij het groote belang ten volle erkennen. Ware dit niet zoo, zij zouden deze vraag niet op den agenda hebben gebracht. Doch om dezen last te kunnen volvoeren, zijn twee dingen onvermijdelijk, en wel allereerst het vinden van den geschikten persoon, die niet alleen eene studie heeft gemaakt van de psychiatrie, zoodat die aan de Overheids-hogescholen wordt beoefend; doch die van met Bijbelsch standpunt de ziekten der ziel heeft bestudeerd, en ook de middelen, welke tot genezing daarvan moeten worden aangewend.

Het tweede, dat noodig is, is eene vermeerdering der geldmiddelen.

Moge de Heere ons den man eerlang aanwijzen en inmiddels door vereenigd gebed en overtuiging den weg worden gebaad.

Is er één gebied, waarop alle Christenen, en vooral alle gereformeerden kunnen samen werken, dan is het stellig wel dit.

Het is mij een ware vreugde te mogen vermelden, dat ook onder onze Christelijk Gereformeerde broeders meer en meer het hoog gewicht van het Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag wordt ingezien. Zoo b. v. ontving ik dezer dagen een postwissel van f 10 van een lid der Christ. Ger. kerk te „Verneuzen“, welke broeder, door deze toevoeging, heeft willen te kennen geven, dat hij, ofschoon kerkelijk met velen der grondleggers der Vrije Universiteit nog niet vereenigd zijnde, toch gevoelde, dat, op het gebied van het Hooger Onderwijs, alle Gereformeerden als één man te zamen behoorden op te trekken in den heiligen strijd voor de eer van onzen Koning en Heere.

Onze waarde amanuensis, die dezer dagen een reisje naar Zeeland maakte, mocht ook in dit opzicht menige liefelijke ervaring opdoen, waarvan ik D. V. de volgende week een en ander hoop mede te deelen.

W. HOVY.

Bij J. A. WORMSER, te Amsterdam, is verkrijgbaar:

KERKERAADSBOEKJE

VAN DE

Nederduitsche Gereformeerde Kerk

van Amsterdam, 1891-1892,

Prijs f 0.30.

Amsterdam.

Amsterdam.

Amsterdam.

Amsterdam.

Amsterdam.

Amsterdam.

Amsterdam.

Amsterdam.

Amsterdam.